

Міністерство освіти і науки України  
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка  
Природничо-економічний факультет  
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему:

**«ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ  
ОБЛАСТІ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ»**

Виконав: здобувач вищої освіти  
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,  
Т1-В21 групи  
спеціальності: 242 Туризм  
за ОПП «Туризм»  
денної форми навчання  
**Ярослав ФРАНКО**

Науковий керівник:  
кандидат географічних наук, старший  
викладач кафедри туризму та готельно-  
ресторанної справи  
**Андрій ХОПТЯР**

**Рецензент:**

Кам'янець-Подільський, 2025 р.

## ЗМІСТ

|                                                                                                               |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ВСТУП.....</b>                                                                                             | <b>3</b>  |
| <b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ.....</b>                       | <b>5</b>  |
| 1.1. Поняття туристично-рекреаційного потенціалу та його складові.....                                        | 5         |
| 1.2. Методи оцінювання туристично-рекреаційного потенціалу регіонів....                                       | 14        |
| <b>РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....</b>                         | <b>22</b> |
| 2.1. Природні ресурси Хмельницької області та їх значення для розвитку туризму в регіоні.....                 | 22        |
| 2.2. Історико-культурна спадщина Хмельниччини як ключовий фактор розвитку туризму в області.....              | 29        |
| 2.3. Сучасний стан туристичної інфраструктури Хмельницького регіону.....                                      | 39        |
| <b>РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕАЛІЇ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....</b> | <b>47</b> |
| 3.1.Актуальні проблеми розвитку туристично-рекреаційної сфери регіону.....                                    | 4         |
| 7                                                                                                             |           |
| 3.2. Стратегії та перспективи розвитку туристичного потенціалу Хмельницької області.....                      | 54        |
| <b>ВИСНОВКИ.....</b>                                                                                          | <b>63</b> |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>                                                                        | <b>65</b> |
| <b>ДОДАТКИ.....</b>                                                                                           | <b>69</b> |

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Туризм є важливою складовою економічного розвитку багатьох регіонів, і Хмельницька область не є виключенням. Туристично-рекреаційний потенціал цього регіону є значним завдяки багатству природних ресурсів, культурно-історичній спадщині та сприятливим умовам для розвитку рекреаційного туризму. Однак для повного використання цього потенціалу необхідне глибоке дослідження та розробка стратегій розвитку, що включають як сучасні методи управління, так і інноваційні підходи. У зв'язку з цим тема дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки дозволяє розкрити реальний стан туристично-рекреаційного потенціалу Хмельницької області та визначити перспективи його розвитку.

**Мета і завдання дослідження.** Метою роботи є дослідження туристично-рекреаційного потенціалу Хмельницької області, визначення його реалій та перспектив розвитку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- вивчити основні складові туристично-рекреаційного потенціалу та методи його оцінювання;
- проаналізувати природні, культурні та інфраструктурні ресурси Хмельницької області, які можуть бути використані для розвитку туризму;
- виявити актуальні проблеми та визначити основні напрямки розвитку туристичної інфраструктури в області.

**Об'єктом дослідження** є туристично-рекреаційний потенціал Хмельницької області.

**Предметом дослідження** є механізми ефективного використання природних, культурних та інфраструктурних ресурсів для розвитку туризму в регіоні.

**Методи дослідження.** Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань у роботі використовувались різноманітні методи наукового

дослідження: аналіз, порівняння, систематизація, статистичні методи для оцінки поточного стану туристичної інфраструктури, а також методи прогнозування для визначення перспектив розвитку. Крім того, для систематизації інформації застосовувались методи класифікації та узагальнення даних щодо природних, культурних та інфраструктурних ресурсів.

**Інформаційною базою дослідження** при виконанні бакалаврської роботи є наукові статті, монографії, нормативно-правові документи, звіти та офіційні дані, що стосуються розвитку туризму в Хмельницькій області та Україні загалом.

**Структура та обсяг роботи.** Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг – 77 сторінок, список використаних джерел налічує 41 найменування. У роботі представлено 1 рисунок і 3 таблиці, а також 7 додатків.

## ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно розглянути туристично-рекреаційний потенціал Хмельницької області та визначити його роль у соціально-економічному розвитку регіону. В межах роботи було систематизовано теоретичні підходи до розуміння поняття туристично-рекреаційного потенціалу, а також виокремлено основні його складові — природні, культурно-історичні, інфраструктурні та соціально-економічні ресурси.

На основі проведеного аналізу встановлено, що Хмельниччина має вагомі передумови для активного розвитку туризму. Територія області характеризується значним розмаїттям природних ландшафтів, наявністю унікальних природно-заповідних об'єктів, численних річок, мінеральних джерел та лісових масивів. Окремо варто відзначити національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, ботанічні сади та геологічні пам'ятки, які є привабливими не лише з екологічної, а й з туристичної точки зору.

Крім природних ресурсів, область багата на історико-культурну спадщину. Тут зосереджені численні замки, фортеці, сакральні споруди, музеї та інші пам'ятки, які мають значення не лише національного, а й міжнародного рівня. Такі об'єкти, як Кам'янець-Подільська фортеця, Меджибізький замок, костели та монастирі є перспективною основою для розвитку культурного та пізнавального туризму.

Разом з тим, результати дослідження виявили низку проблем, які стримують повноцінне використання туристичного потенціалу. Це, зокрема, недостатній розвиток інфраструктури, обмежене фінансування галузі, відсутність сучасних маркетингових підходів у просуванні туристичного продукту регіону, кадровий голод у сфері туризму, а також недосконалість нормативно-правової бази.

У роботі окреслено основні напрямки, які сприятимуть розвитку туристично-рекреаційної сфери в області. До таких належать: розробка ефективної регіональної стратегії з урахуванням сучасних викликів, залучення

інвестицій в оновлення інфраструктури, активізація співпраці між владою, бізнесом та громадськістю, розвиток зеленого та сільського туризму, формування брендovаних туристичних маршрутів, а також популяризація об'єктів культурної спадщини за допомогою цифрових технологій.

Підсумовуючи, варто наголосити, що туристично-рекреаційний потенціал Хмельницької області є значним, однак його реалізація потребує комплексного і продуманого підходу. У разі впровадження запропонованих заходів, область має всі шанси зайняти гідне місце серед провідних туристичних регіонів України, забезпечуючи не лише економічне зростання, а й збереження унікальної культурної та природної спадщини.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про туризм : Закон України від 15 вересня 1995 р. (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Мельниченко С., Глушко В. Просування туристичних послуг на ринок в постпандемічний та післявоєнний періоди : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. «Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект», Чернівці, 2022. С. 173–177.
3. Коваль П.Ф., Алешугіна Н.О., Андрєєва Г.П., Зеленська О.О. та ін. В'їзний туризм : навчальний посібник. Ніжин : Вид. Лук'яненко В., 2010. 304 с.
4. Терєбух А.А., Мороз О.І. Оцінювання туристичного потенціалу DESTINATION. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 7(181). С. 335–343.
5. Дутчак С. В. Управління регіональним розвитком туризму : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. 128 с.
6. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В.Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.
7. Ткаченко Т.І., Соколова К.О. Теоретичні аспекти формування туристичного потенціалу підприємств. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. Вип. 1. 2011. С. 107–112.
8. Черчик Л. Наукові підходи до класифікації туристично-рекреаційних ресурсів. URL: [https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10027/3/klas\\_ttp.pdf](https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10027/3/klas_ttp.pdf)
9. Юхновська Ю.О. Методичні підходи до оцінювання туристичного потенціалу України та регіонів. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. № 30 (69), № 4 (2). С. 54–59.
10. Ступінь Н.М. Еколого-економічний механізм розвитку рекреаційних територій в Україні : монографія. Київ : ТОВ "ДКС-Центр", 2017. 312 с.

11. Черчик Л.М., Коленда Н.В. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону : теорія, методологія, оцінка : монографія. Луцьк : ЛНТУ, 2008.
12. Офіційний веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації. URL: <http://adm.km.ua>
13. Туристичні ресурси і розробка туру Хмельницькою областю. URL: <http://tourism-book.com/books/book-42/chapter-1448/>
14. Баженова С.Е. Сучасний стан туристичної галузі в Хмельницькій області. Вісник Кам'янець–Подільського національного університету І. Огієнка. Економічні науки. 2013. Вип. 8. С. 314–315.
15. Природно-заповідний фонд Хмельниччини становить майже 15% території області. URL: <http://vsim.ua/Podii/prirodno-zapovidniy-fond-hmelnichchini-stanovit-mayzhe-15--teritoriyi--69524.html>
16. Хмельниччина : науково-популярне видання про історію, культуру та природу Хмельниччини / упорядник Т. С. Колесниченко. Хмельницький : Поліграфіст, 2017. 176 с.
17. Перспективи розвитку туризму Хмельницької області. URL: <http://tourism-book.com/books/book-42/chapter-1451/>
18. Хмельниччина туристична : історико-культурні, природно-географічні та економічні аспекти розвитку : колективна монографія / за ред. С.А. Копилова, С.Е. Баженової. Кам'янець-Подільський : Кам.-Под. нац. ун. ім. Івана Огієнка, 2015. 192 с.
19. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України : методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2001. 395 с.
20. Журба І.Є. Економіко-географічні засади раціонального природокористування Хмельницької області. Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 2. Т. 1. С. 186–191.
21. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>

22. Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
23. Офіційний веб-сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <http://www.mtu.gov.ua>
24. Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник : перші 125 років / В.С. Травінський, Р.В. Йолтуховський, В.А. Нестеренко, В.М. Волкова. ПП Мошак М.І., 2015. С. 73.
25. Ковтуник І.І. Орографічні (ресурси рельєфу) рекреаційні ресурси Хмельниччини. Історико-культурні, географічні та економічні аспекти розвитку туризму на Хмельниччині : колективна монографія / за ред. С.А. Копилова, С.Е. Баженової. Кам'янець-Подільський : Видавництво Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 2017. 168 с.
26. Державний історико-культурний заповідник. URL: <http://www.mezhibozh.com>
27. Бейдик О.О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2004. 395 с.
28. Божко Л.Д. Проблеми розвитку сталого туризму в Україні в умовах глобалізації. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2014. № 2. С. 43–50.
29. Божко Л.Д. Віртуальний туризм: нові віяння часу. Культура України. 2015. Вип. 49. С. 151–160.
30. Офіційний веб-сайт Державного агентства розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua>
31. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text>
32. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_089](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089)

33. Буторіна В.Б. Сучасні тенденції діяльності підприємств туристичної сфери України та Хмельницької області. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. № 19. С. 57–60.
34. Поліщук В.С. Економічна доцільність розвитку туристичної індустрії Хмельниччини.
35. Шило Д.Ю. Інфраструктурне забезпечення розвитку туризму у Хмельницькій області.
36. Опря Б.О. Проблеми реалізації туристичного та історичного потенціалу Хмельниччини. Гілея : науковий вісник. 2019. № 150 (1). С. 99–102.
37. Гуменюк О.В. Розвиток туризму в Хмельницькій області як складова характеристика міжнародного бізнесу регіону. Актуальні проблеми розвитку рекреаційного бізнесу в Україні та підвищення його конкурентоспроможності. 2014. С. 27.
38. Буторіна В.Б. Сучасні тенденції діяльності підприємств туристичної сфери України та Хмельницької області. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. № 19. С. 57–60.
39. Програма розвитку туризму в Хмельницькій області на 2021–2025 роки. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/?p=78829>
40. Економічна статистика. Туризм. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму (2000–2019 рр.). Головне управління статистики у Хмельницькій області. URL: [http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/tur/tp\\_r.htm](http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/statinf/tur/tp_r.htm)
41. Стратегія розвитку Хмельницької області на 2021–2027 роки. URL: <https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%86%D0%AF.pdf>